

Θυράνιο Τόξο

Παρέμβαση στη Φωνολογία

Παραμυθική ιστορία καλλιέργειας Φωνολογικής Επίγνωσης
για παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας

my - book.gr

Η συγγραφική ομάδα του my-book.gr

Θεωρητικό υπόβαθρο

Ανακαλύπτοντας τη Φωνολογική Ενημερότητα

Βασικό στοιχείο της φωνολογικής ενημερότητας είναι η κατάτμηση του προφορικού λόγου σε μη σημαντικές μονάδες. Σύμφωνα με την Sprenger-Charolles (1991), ο όρος φωνολογική ενημερότητα υποδηλώνει το σύνολο των γλωσσικών/εκφραστικών εκδηλώσεων του υποκειμένου που δείχνουν ότι έχει την ικανότητα να κατατέμνει συνειδητά τον προφορικό λόγο σε μονάδες που δεν είναι φορείς σημασίας (συλλαβές, φωνήματα, ομοιοκαταληξίες).

Ακόμη, η φωνολογική ενημερότητα ορίζεται:

- ως η ικανότητα να χειρίζεται καθέναν τις φωνημικές μονάδες του λόγου και να στοχάζεται πάνω σε αυτές.
- ως μία από τις μεταγλωσσικές ικανότητες οι οποίες φανερώνουν μία στοχαστική σκέψη και έναν συνειδητό, σκόπιμο έλεγχο του υποκειμένου πάνω στη δομή και τις λειτουργίες της γλωσσικής διαδικασίας.

Στον ελληνικό χώρο, ο Πόρποδας (1989, 2002) ορίζει ως γλωσσική ενημερότητα την ικανότητα του μαθητή να αναλύει τις προφορικές λέξεις στα φωνημικά δομικά τους στοιχεία και να μπορεί να τα αναλύει και να τα συνθέτει, ενώ οι Μουζάκη, Πρωτόπαπας & Τσαντούλα (2008), αναφέρονται στη συνειδητοποίηση των φωνολογικών μερών του λόγου σε επίπεδο συλλαβής και φωνήματος, πέρα από το νόημα και την επικοινωνιακή τους φύση.

Στάδια Ανάπτυξης της Φωνολογικής Ενημερότητας

Σύμφωνα με τη Hempenstall (2002) τα στάδια ανάπτυξης της φωνολογικής ενημερότητας είναι τα ακόλουθα:

- Αναγνώριση ότι οι προτάσεις αποτελούνται από λέξεις, π.χ. / Εδώ / είναι / η / τάξη / μου /.
- Αναγνώριση ότι οι λέξεις μπορούν να ομοιοκαταληκτούν, π.χ. βουνό-στενό.
- Αναγνώριση ότι οι λέξεις μπορούν να ξεκινούν με τον ίδιο ήχο, π.χ. άγγελος-αγάπη.
- Αναγνώριση ότι οι λέξεις μπορούν να τελειώνουν με τον ίδιο ήχο, π.χ. ναύτης-πέτρες.
- Αναγνώριση ότι οι λέξεις μπορούν να έχουν τον ίδιο μεσαίο ήχο, π.χ. πέρασμα-γέρασε.
- Αναγνώριση ότι οι λέξεις μπορούν να χωριστούν σε συλλαβές, π.χ. πε-ρι-μέ-νω.
- Αναγνώριση ότι οι λέξεις μπορούν να χωριστούν σε αρκτικά φωνήματα και ρίμες, π.χ. μαθητ-ής.
- Αναγνώριση ότι οι λέξεις μπορούν να χωριστούν σε μεμονωμένα φωνήματα, π.χ. έ-μ-ει-ν-α.
- Αναγνώριση ότι κάποιοι ήχοι μπορούν να διαγραφούν από λέξεις και να δημιουργηθούν νέες λέξεις, π.χ. τώρα-ώρα.
- Ικανότητα σύνθεσης ήχων για δημιουργία νέων λέξεων, π.χ. ν-ε-ρ-ό, νερό.
- Ικανότητα κατάτμησης λέξεων σε συστατικούς ήχους, π.χ. νερό, ν-ε-ρ-ό (Κουμπιάς, 2004, σελ. 46).

Μία φορά κι έναν καιρό, σ' ένα μεγάλο δάσος ζούσε ένας νάνος. Ήθελε να είναι απομονωμένος και ήσυχος, μακριά από τους υπόλοιπους νάνους και να έχει το ορυχείο του καλά κρυμμένο από τα καχύποπτα βλέμματα των υπόλοιπων συγγενικών πλάσμάτων.

Όχι μόνο ήξερε πού έπρεπε να πάει, αλλήλ ήξερε και ποιος έπαιζε αυτό το παιχνίδι μαζί του. Δεν θα ξεχνούσε ποτέ αυτόν τον γραφικό χαρακτήρα. Ο ξάδερφός του! Το αερίκό, του γένους ήέπρεκον! Ήταν πάντα τόσο παιχνιδιάρης. Όταν ήταν μικροί είχε σκαρώσει πολλήές πλάκες, αλλήλ αυτό ξεπερνούσε κάθε προηγούμενο. Έπαιζε με τον θησαυρό, που είχε μοχθήσει για να τον μαζέψει!

Δραστηριότητα: Αφαίρεση αρχικού φωνήματος

Εκφώνηση: Ρίξε τον κύβο και όποια λέξη τύχεις, σβήσε το πρώτο γράμμα. Προσπάθησε να τις διαβάσεις!

Δραστηριότητα: Αφαίρεση τελικού φωνήματος

Εκφώνηση: Το τελευταίο γράμμα των λέξεων που δίνονται έφυγε! Σβήσε το τελευταίο γράμμα και προσπάθησε να διαβάσεις τις λέξεις!

νησί

νάνος

δέντρα

λίμνη

Ανέβηκε στον βράχο και βρήκε το επόμενο χαρτάκι που τον περίμενε. Έγραφε:

«Στον βράχο αυτόν,
όταν θα 'χεις φτάσει,
να θυμηθείς πόσο σου 'χω
μοιάσει!

Τρήγορα για τη δεύτερη
στάση σου να συνεχίσεις
και το κατηλειό ν'
αναζητ...»

Δραστηριότητα: Αφαίρεση τελικής συλλαβής

Εκφώνηση: Κύκλωσε με κόκκινο χρώμα την τελευταία συλλαβή κάθε λέξης. Διάβασε τις λέξεις χωρίς αυτές.

αερίκό
λέξη
μυτερή
ρούχα
νεύρα
δρόμο

@ copyright www.my-book.gr

Στον δρόμο συνάντησε πολλούς νάνους, που είχε χρόνια να τους δει κι όλοι τον ρωτούσαν τι κάνει και πώς περνάει.

Δραστηριότητα: Προσθήκη αρχικού φωνήματος

Εκφώνηση: Σε κάθε λέξη που δίνεται, πρόσθεσε στην αρχή της το γράμμα «**a**». Προσπάθησε να τις διαβάσεις.

δρόμο

καλή

a

καρδιά

νάνος

Έφτασε στο καπηλειό κι από το πολύ περπάτημα, τα ρούχα του είχαν στεγνώσει, μα τα πόδια του άρχισαν να τον ταλαιπωρούν γιατί είχαν τραυματιστεί από τις πέτρες και τα αγκάθια. Αναρωτήθηκε πώς θα ήταν αν φορούσε παπούτσια, αλλήλ' έδιωξε τη σκέψη γιατί δεν ήταν αερικό αυτός. Ήταν ένας περήφανος νάνος.³⁰

Ταξιδεύοντας

6ΤΟ

δάρος

Εναλλακτικό εργαλείο αναπτυξιακού ελέγχου

Αξιολόγηση-Ενίσχυση δεξιοτήτων
εχολικής ετοιμότητας

my - book.gr

Εναλλακτικό εργαλείο αναπτυξιακού ελέγχου

Οι τεχνικές και ο τρόπος δόμησης του βιβλίου αυτού, έχουν παρουσιαστεί στο 3^ο Διεθνές Συνέδριο για την προώθηση της εκπαιδευτικής καινοτομίας στη Λάρισα, ως μελέτες περίπτωσης.

Περίληψη

Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας ήταν η πιλοτική εφαρμογή ενός εναλλακτικού εκπαιδευτικού παραμυθιού ως μέσο προετοιμασίας των νηπίων προς ενίσχυση των βασικών δεξιοτήτων της σχολικής ετοιμότητας. Με τον όρο ετοιμότητα εννοείται το κατά πόσο το παιδί μπορεί να ανταποκριθεί στην απόκτηση μιας νέας γνώσης ή δεξιότητας. Οι ειδικοί με τον όρο σχολική ετοιμότητα εννοούν την ωρίμανση του παιδιού, δηλαδή τη σωματική (εγκέφαλος, κινητικότητα, ομιλία) και πνευματική ανάπτυξη (νοημοσύνη, γνωστική ανάπτυξη, μνήμη), που συμβάλλουν στη διαδικασία της μάθησης. Η μεθοδολογία της έρευνας αφορούσε το σχεδιασμό του παραμυθιού από μία διεπιστημονική ομάδα (ειδικό παιδαγωγό, λογοθεραπευτή, εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, γυμναστή), τη συμπλήρωση δραστηριοτήτων με βάση τα αναπτυξιακά ορόσημα και την πιλοτική εφαρμογή σε ένα αριθμό νηπίων ως εργαλείο αναπτυξιακού ελέγχου. Συμπερασματικά, το συγκεκριμένο εργαλείο λόγω της παιγνιώδους δομής του, του εναλλακτικού περιεχομένου του, καθώς και της ενεργητικής συμμετοχής των νηπίων συνέβαλε αποτελεσματικά ως εργαλείο σχολικής ετοιμότητας για την ομαλή μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό.

Εισαγωγή

Στη χώρα μας, τα παιδιά ξεκινάνε τη φοίτησή τους στην Α΄ Δημοτικού στην ηλικία περίπου των 6 ετών (από 5 ετών και 9 μηνών έως και 6 ετών και 8 μηνών). Δεν είναι όλα έτοιμα την ίδια στιγμή να μιλήσουν, να περπατήσουν, άρα ούτε και να γράψουν. Επιπλέον, η ωρίμανση δεν γίνεται οριζόντια, ταυτόχρονα δηλαδή σε όλους τους τομείς. Με αυτήν την έννοια, το να δίνεται βαρύτητα στη σχολική ετοιμότητα είναι άκρως παιδαγωγικό, καθώς αποτελεί έμπρακτη απόδειξη του ότι σεβόμαστε τον προσωπικό ρυθμό και τη διαφορετικότητα κάθε παιδιού. Όταν ένα παιδί είναι έτοιμο, μαθαίνει εύκολα, γρήγορα και αβίαστα να γράφει και να διαβάζει, σχεδόν χωρίς να συνειδητοποιεί την όλη διαδικασία και είναι ευτυχισμένο. Αντίθετα, όταν αυτό γίνεται πρόωρα, μπορεί να δημιουργήσει εντάσεις, παλινδρομήσεις και σε πολλές περιπτώσεις ακόμα και αποτυχία ή και αναστολή της επιθυμίας για μάθηση (Καραμπάτσος, 2000).

Δομή

Το συγκεκριμένο παραμύθι αποτελεί ένα εναλλακτικό εκπαιδευτικό παραμύθι που δημιουργήθηκε με σκοπό τον έλεγχο και τη διερεύνηση της σχολικής ετοιμότητας των μαθητών νηπιακής ηλικίας. Παράλληλα, μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο για την ενίσχυση των βασικών δεξιοτήτων της σχολικής ετοιμότητας. Η ιστορία ενεργοποιεί τον μαθητή και τον καθιστά συμπρωταγωνιστή. Έχει ως ένα βαθμό, την κλασική μορφή παραμυθιού, με εισαγωγική πρόταση, ωραίες περιγραφές τοπίων, ζωντανούς διαλόγους, περιπέτειες και εναλλαγές τοπίων. Δεν περιορίζεται, όμως, μόνο σε αυτό. Μέσα στο παραμύθι υπάρχουν ενσωματωμένες δραστηριότητες που εμπλέκουν το μαθητή στην εξέλιξη της ιστορίας, ενώ συνοδεύεται με υλικό οπτικοποίησης τοπίων και αντικειμένων του παραμυθιού. Οι δραστηριότητες αυτές επιλέχθηκαν με βάση τους μαθησιακούς τομείς που επιθυμούσαμε να ενισχύσουμε, δηλαδή ήταν επικεντρωμένες στην καλλιέργεια των τομέων της μαθησιακής ετοιμότητας.

Σχολική Ετοιμότητα

Η αξιολόγηση της σχολικής ετοιμότητας θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι λειτουργεί αντιρροπιστικά στην άκαμπτη και ομοιόμορφη φύση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων (της ενιαίας εκπαίδευσης που είναι ίδια για όλους), που προϋποθέτουν στην πραγματικότητα πως όλα τα παιδιά είναι όμοια κατά την είσοδο τους στο σχολείο, ότι το μυαλό τους λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο και έχουν τις ίδιες ανάγκες (Κορντιέ, 1995).

Μία από τις παραμέτρους της σχολικής ετοιμότητας που χρειάζεται να εκτιμηθεί, είναι η γνωστική-συναισθηματική ωριμότητα του παιδιού. Προκειμένου να φοιτήσει με επιτυχία στην Α΄ Δημοτικού, ένα παιδί χρειάζεται να έχει αναπτύξει και κάποιες δεξιότητες γνωστικής και συναισθηματικής φύσης.

Με δεδομένο ότι στην Α΄ Δημοτικού οι απαιτήσεις είναι πολύ περισσότερες και διαφορετικές απ' ό,τι ήταν στην προηγούμενη βαθμίδα, είναι ιδιαίτερος σημαντικό οι γνωστικές δεξιότητες του παιδιού να έχουν ωριμάσει αρκετά. Σε αντίθεση με το νηπιαγωγείο όπου οι δραστηριότητες είναι πιο ελεύθερες, στην Α΄ Δημοτικού η γνώση είναι πιο δομημένη. Πλέον αυτά που θα του ζητούνται είναι πολύ πιο σύνθετα και συνδεδεμένα λογικά μεταξύ τους, και μέσα από διαφορετικές δραστηριότητες, αλληλένδετες μεταξύ τους, επιτυγχάνεται η εμπέδωση. Επομένως, αφού η στοχοθεσία θα είναι διαφορετική, απαιτείται τα παιδιά να έχουν μεγαλύτερη ωριμότητα. Είναι σημαντικό να μπορούν να προσέχουν και να συγκεντρώνονται, να έχουν την ικανότητα να ακολουθούν οδηγίες, όπως επίσης να προσβλέπουν και στην ολοκλήρωση μιας διαδικασίας. Το να μπορεί κανείς να παίρνει ευχαρίστηση από την ολοκλήρωση μιας δραστηριότητας ή από την επίλυση ενός προβλήματος και να προσβλέπει στην ολοκλήρωση μιας διαδικασίας, θεωρείται βασική προϋπόθεση για μια επιτυχημένη φοίτηση του παιδιού στο σχολείο (Buhler & Hetzer, 1935).

Επιπλέον, εξίσου σημαντικό για το παιδί είναι να έχει κατακτήσει τις έννοιες του χώρου και του χρόνου, γεγονός που θα του δώσει τη δυνατότητα να ασκεί μεγαλύτερο έλεγχο στο περιβάλλον του, αφού θα του επιτρέψει να αναπτύξει έναν πιο ενεργητικό ρόλο απέναντι στα πράγματα. Παράλληλα, χρειάζεται να έχει κατακτήσει την ικανότητα για ταξινόμηση, αντιστοίχιση, σειροθέτηση και διατήρηση της ύλης (Ράλλη & Μαριδάκη-Κασσωτάκη, 2012). Αυτές οι ικανότητες θα του επιτρέψουν να μπορεί να παρακολουθεί τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στα αντικείμενα και τα συνδέει μεταξύ τους, αφού, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, στην Α΄ Δημοτικού οι γνώσεις που προσφέρονται βρίσκονται σε λογική συνέχεια.

Όσον αφορά τη συναισθηματική ωριμότητα, το σημαντικότερο ίσως είναι το να έχει αποκτήσει κίνητρο για μάθηση που συνεπάγεται την επιθυμία για όλη αυτή τη διαδικασία. Πριν μάθει κανείς να γράφει, χρειάζεται πρώτα να θέλει!

Εικόνα 1

Εικόνα 2

Εικόνα 3

Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία του παραμυθιού βασίζεται στην ενεργητική μάθηση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων σχολικής ετοιμότητας μέσα από την αφήγηση, το θεατρικό παιχνίδι και τη δραματοποίηση. Ο συνδυασμός αφηγηματικού λόγου με την παρουσία της οπτικοποίησης διαμορφώνει κατάλληλα περιβάλλοντα μάθησης.

Εφαρμογή

Εφαρμόστηκε πιλοτικά σε διαφορετικές ομάδες μαθητών νηπιακής ηλικίας, σε διαφορετικά περιβάλλοντα δράσης (νηπιαγωγεία, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης και σε κέντρα ειδικής αγωγής). Πρέπει να επισημανθεί ότι τα παιδιά που αποτέλεσαν την ομάδα στόχου ή'ταν όλα παιδιά τυπικής ανάπτυξης. Η διάρκεια εφαρμογής ή'ταν 1 φορά την εβδομάδα επί 15 λεπτά και εί'χε διάρκεια 1,5 μήνα.

Αποτελέσματα

Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του καινοτόμου διδακτικού προγράμματος έγινε μέσω της παρατήρησης των παιδιών και της ανταπόκρισής τους κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του, καθώς και με την μετέπειτα χρήση εργαλείων αξιολόγησης μαθησιακής επάρκειας και σχολικής ετοιμότητας. Οι φράσεις νηπιαγωγών και μαμάδων αποτελούν τα καλύτερα αποτελέσματα μας.

Δήμητρα Νηπιαγωγός Ιδιωτικού Νηπιαγωγείου:

«Μέσα από αυτή την ταξιδιάρικη ιστορία δουλέψαμε πολλές δεξιότητες ταυτόχρονα με ευχάριστη διάθεση»

Μαρία, μητέρα μικρού Νίκου:

«Έλεγε την ιστορία όλη την ώρα και θυμόταν τις δραστηριότητες, με βάση αυτή την ιστορία μπορώ να ενισχύσω και εγώ στο σπίτι δεξιότητες»

Αφού κατάφεραν και πέρασαν, συνέχισαν τη διαδρομή τους ακολουθώντας την οδηγία της πέτρας που έλεγε Δ και άρχισαν να βλέπουν μπροστά τους αμπέλια και ελαιώνες. Ήταν όλα στη βειρά στοιχισμένα και εχημάτιζαν τετράγωνα, ορθογώνια, τρίγωνα και γύρω τους είχαν κυκλικά λάβιχα για να ποτίζονται.

Δραστηριότητα 17:

Ταύτιση εχημάτων

Εκφώνηση: Τοποθέτησε τα εχήματα (που βρίσκονται στην επόμενη βελίδα) που έχεις μπροστά σου στα αντίστοιχα εχήματα, που εχηματίζουν τα αμπέλια και οι ελαιώνες.

Ζωγραφική

Τίτλος

